

MERHABA

Geçtiğimiz günlerde gazetelerde şöyle bir haber yayımlandı: “Açıköğretim Fakültesi Jandarma ve Polis Önlisans Meslek Eğitimi programında çıkan final sorularından birisi şu idi: “Aşağıdakilerden hangisi kadına özgü bir davranış olarak kabul edilir? (a) Çokbilmişlik; (b) Baskıcılık; (c) Konuşkanlık; (d) Mantıksal düşünme ve (e) Kendine güvenme.” Cevap anahtarına göre sorunun yanıtı, (c) şıkkı yani “Konuşkanlık.”¹ Bu soru gündelik hayattaki cinsiyetçi önyarguların yazıya dökülmüş hali. Böyle bir sınavda değil de bir magazin programında konuklara sorulsa belki anaakım medya için “haber” değeri olmayacaktı. Konu anaakım medyaya Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu’nun açıklamasının ardından taşındı: “Yanlış anlamalara neden olacak bu tür soruların, sorular arasında yer almaması hususunda gerekli hassasiyetin gösterilmesini rica ederim.”² Yapılan bu müdahalenin işe yarayıp yaramayacağı ve Nimet Çubukçu’nun Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı iken cinsiyetçilik ile ne kadar mücadele ettiği bir yana, bu sorunun “polis ve jandarma eğitimi” bağlamında gündeme gelmiş olması oldukça düşündürücü. Erkek egemen bir kurumun adaylarına sorulan bu soru, buzdağının yalnızca görünen kısmı.

Kadınları küçümseyen ve erkek egemenliğini meşrulaştıran cinsiyetçilik kendini yalnız bu tür sembolik şiddetlerle göstermiyor. Türkiye’de kadınlar sokaklarda tam da bu nedenle “gelsin baba, gelsin koca, gelsin devlet, gelsin cop/ inadına isyan, inadına isyan, inadına özgürlük” diye bağıyorlar. Devleti temsil eden öznelerden, en yakınlarındaki aile bireylerine kadar her ilişki biçiminde karşılıklarına çıkan şiddet kadınların yaşam alanlarını daraltıyor. Tam da bu nedenle kadın olarak siyasi kimliğe sahip olmak, çok zorlu bir süreci de beraberinde getiriyor.

Yerel seçimlerde halkın örgütlenmesinde çalışan DTP’li kadınlar bugün bu zorlu süreci bizzat yaşıyorlar. Kürt hareketini hedef alan operasyonda tutuklanan DTP’lilerin ve KESK’lilerin altmışa yakını kadın. Bu tutuklamalar, bundan kısa bir süre önce Kürt “sorunu”nu demokratik yollar yerine, baskıcı bir şekilde “çözme” eğiliminin yeniden yükselmesinin bir işareti olarak okunabilirdi. Ama bugün, Kürt sorununun kamusal alanda daha görünür bir biçimde tartışılabildiği bir dönemde yaşadığımız izlenimine kapılmak olanaklı. Fakat, bir yandan Kürt sorunu için çözüm paketleri söylentileri kamusal alandaki tartışmaları belirlerken, diğer yandan Kürt hareketi üyelerinin kriminalize edilmesi devletin “Kürt sorunu”nu nasıl tanımladığı sorusunu da beraberinde getiriyor. Öyle görünüyor ki Kürt sorununun tüm tarihsel arka planı yok sayılarak birtakım yüzeysel reformlarla “sonlandırılabilirdiği” varsayılıyor. Tüm bu tartışmaların merkezinde de, Kürt halkının kendi tercihlerinden bağımsız olarak Kürtlerin “temsilcisi”nin kimler olacağı sorusu bulunuyor.

Militarizmin gündelik hayatı belirlediği bir bağlamda toplumsal tabanı güçlü bir barış hareketi olmadığı sürece Kürt meselesinde adaletli bir çözüme gidilemeyeceği aşîkar. Bu barış hareketinin öncelikli olarak ordunun siyaset üzerindeki vesayetini işaret etmesi ve militarizmin toplumsal bir şekilde sorgulanmasını sağlaması çok önemli. Ergenekon süreci ile aslında Türkiye’de ordunun sorgulanmasını sağlayacak bir zemin oluşturulmuş durumda. *Taraf* gazetesinin açıkladığı darbe belgeleri³ ve sonrasında gelişen süreçle birlikte darbe girişimcilerinden hesap sorulabilecek bir aşamaya gelinmesi Türkiye’de demokratikleşmeden bahsedilebilmesinin en önemli koşullarından biri. Bu anlamda ordu mensuplarına sivil yargı yolunun açılması Türkiye’deki ikili yargı sisteminin de demokratikleşmesi anlamına gelecektir.

Dergimizin bu sayısında Danışma Kurulu üyelerimizden Nazan Üstündağ ile Kürt sorunu bağlamında barış olanaklarını tartıştık. Nazan Üstündağ şu anda durumun ciddiyetinin farkına varılması ve umutsuzluğun ön plana çıkarılması gerektiğini düşünüyor. Fakat, umutsuzluktan bahsederken eylemsizliğe değil, yeniden umutlu olabilmek için kararlı bir eylemlilik haline gönderme yapıyor. “Kürt sorunu” tanımlamasını ise reddediyor ve Türkiye’de Kürt sorunu değil “devlet sorunu” olduğunu ifade ediyor.

Türkiye’de devlet sorunu yalnız Kürt meselesinde değil başka birçok alanda da karşımıza çıkıyor. Ekonomik kriz bu alanlardan biri olarak çalışanların sosyal hakları meselesini de yeniden gündeme taşıdı. Bugün birçok muhalif, yaşadığımız krizin bir anlamda yeni bir yapılanma süreci olduğunu, bu anlamda da alternatif yapılanmalar için bir fırsat anlamına geldiğini vurguluyor. Tabii ki alternatif bir yapılanmanın gerçekleşebilmesi, kriz döneminin muhalif odaklarca nasıl değerlendirildiğine bağlı. Örgütlenmenin önünün kesildiği, sendikacılığın marjinalleştirildiği bu ortamda ekonomik krizin faturasının çalışanlardan çıkarılmasını önlemek oldukça güç. İşsizliğin zaten ciddi bir sorun olarak yaşandığı Türkiye’de ekonomik krizle birlikte ortaya çıkan toplu işten çıkarmalar güçlü işçi örgütlerine olan ihtiyacı daha da artırdı. Kadınlar ise bu dönemde dirençle sürdürdükleri grevlerle gündeme geldi. Desa ve Novamed direnişleri kadınların yaşadıkları korkunç deneyimleri görünür kılarken, kadınların bu süreçteki kararlılığı ve kurulan kadın dayanışma ağları ile eylemlerin desteklenmesi direniş için arayışların da bir anlamda yolunu açtı. Bu ağlar bir anlamda feminizmin bir burjuva ideolojisi olduğunu iddia eden kesimlere de önemli bir ders niteliği taşıdı.

Biz de bu sayımızda, neoliberalizm analizine sınıfın yanı sıra etnisite ve toplumsal cinsiyeti de analitik kategori olarak eklemeyi öneren Anna Tsing’in makalesine ve neoliberalizm ve ekonomik kriz sürecinde işçi kadınların örgütlenme süreçlerine değinen söyleşilere yer verdik. Anna Tsing, “Yoksul Olma Özgürlüğü ya da Küresel Kapitalizme Dair Feminist Bir

Teoriye Neden İhtiyacımız Var?" başlıklı makalesinde, Oregon'daki mantar toplayıcıları üzerine yaptığı alan çalışmasından hareketle, arz zinciri kapitalizminin, emeğin ve sermayenin harekete geçirildiği kültürel ve ekonomik nişler sayesinde örgütlendiğini iddia ediyor. Bu argümanı öne sürerken, neoliberalizme ilişkin feminist teorilerden faydalanıyor. Kültürün, kendi çalışması bağlamında da akrabalık ve klan ilişkilerinin neoliberalizmin ucuz ve güvencesiz işgücü elde edebilmesine nasıl olanak sağladığını gösteriyor.

Türkiye'de son dönemde kadınların öncülüğünde örgütlenen grevler ve sendikalaşma mücadelelerine tanık olduk ve söyleşiler aracılığıyla kapitalizmin toplumsal cinsiyetle kurduğu ilişkiyi bizzat alanda yaşananlar üzerinden anlamaya gayret ettik. Bu sayımızda greve katılan Novamed'li kadınlardan Ayşegül Meydan ve Nuran Tüzün ile, Hava-İş Genel Başkan Yardımcısı Eylem Ateş'le ve *Sendikal Örgütlenme Bunalımı ve Türkiye'deki Durum*⁴ kitabının yazarı Betül Urhan'la görüştük.

Betül Urhan'la Türkiye'de sendikal yapıların temel sorunları, sendikaların toplumsal tabanlarını kaybetmelerinin nedenleri üzerinden geleneksel sendika yapısının tıkanıp noktaları ve bu bağlamda sendikaların alması gereken önlemleri konuştuk. Bu söyleşi sendikacılığın tıkanma sebeplerini sadece devlet baskısı, liberalizasyon gibi dış etkenlere endeksleyen bir tartışmanın ötesine taşıyor. Betül Urhan sendikaların toplumsal tabanlarını giderek kaybetmelerini kendi iç mekanizmalarındaki sorunlar üzerinden de anlamaya çalışmaları gerektiğini özellikle vurguluyor. Bu nedenle sendikaların şeffaflık, demokrasi, katılımcılık ve cinsiyet eşitliği ile ilgili problemlerine bir an önce yanıt oluşturmaları gerekiyor.

Hava-İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Eylem Ateş ise durumu bir sendikacı olarak ele alıyor. Sendika yönetimindeki az sayıda kadından biri olan Eylem Ateş, Türkiye'de sendikacılığa ataerkil bir bakış açısının hâkim olduğunu söylüyor ve feminist kadınlarla sendikalarda aktif çalışan kadınlar arasındaki dayanışmanın önemini altını çiziyor.

Novamed'den Ayşegül Meydan ve Nuran Tüzün ile yapılan söyleşi ise işçi örgütlenmesinin tabanda nasıl yaşandığını gözler önüne seriyor. Kadınların, fabrikada haklarını savunma sürecinde ne tür karşılaşmalar yaşadıklarını ve örgütlü işçi mücadelesinin niçin vazgeçilmez olduğunu bizzat kendi deneyimlerinden yola çıkarak anlatıyor.

Son olarak, Karin Karakaşlı'nın bir öyküsü her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da yerini alıyor: "Evin Gündüzü, Evin Gecesi".

¹ Betül Kotan. "Nimet hanıma soru: Hangisi kadınlara özgüdür?" (21.06.2009) 29.06.2009

<http://www.radikal.com.tr>

² "Çubukçu Cinsiyetçi Sorular için YÖK'ü Uyardı: Hassasiyet Gösterin" (26.06.2009) 29.06.2009.

<http://www.bianet.org>

³ Mehmet Baransu. "AKP ve Gülen'i Bitirme Planı" (12.06.2009) 29.06.2009 <http://www.taraf.com.tr>

⁴ İstanbul: Petrol-İş Yayınları, 2005.